

nya

Ordglädjor

Förrädiska ord 2

Vi har tidigare konstaterat att inhemska ord kan lura oss med sitt oskyldiga svenska utseende. Här kommer några fler exempel.

krokodiltårer missförstås av många i dag som tror att uttrycket ska användas om stora trillande tårar, dvs om någon som gråter ymnigt. Det är onekligen ironiskt eftersom det betyder 'falska tårar'.

björntjänst är ett annat uttryck som ofta drabbas av en liknande ironisk misstolkning. Många använder det i betydelsen 'stor tjänst', vilket är helt fel. Att *göra någon en björntjänst* betyder att man försöker hjälpa någon men att den goda handlingen får olyckliga konsekvenser. Uttrycket härrör från La Fontaines fabel om den omtänksamma björnen som slog ihjäl en fluga på sin sovande husbondes panna, vilket också innebar husses förtidiga död.

talträngd säger man om den som är pratglad, inte motsatsen, vilket är en vanlig missuppfattning i dag.

frände (med samma betoning på båda stavelserna) är ett äldre ord som gärna missförstås av yngre läsare. Det betyder inte "vän" (som anglofilerna spontant tror) utan 'släkting'.

billig ser harmlöst ut men ordet har två olika betydelser som kan förvirra. Den ursprungliga innebörden är inte 'låg' utan 'skälig, rimlig' (jfr det fullt levande uttrycket *rätt och billigt*). Därför går det utmärkt bra att säga *ett billigt pris*.

beramad betyder enligt ordböckerna 'planerad' eller 'aviserad', t ex *ett beramat möte*. Det märkliga är dock att ordet till vardags bara används i sin andra betydelse, 'ökänd', och den betydelsen brukar ordboksförfattarna av oklara skäl helt förtiga.

halvannan är ett fullt levande men något ålderstiget måttord som missförstås av många yngre. Hur mycket är det? Svar: en och en halv. Alla som är hemma på danska känner igen räknemodellen.

pokulera betyder inte "diskutera", som många tycks tro, utan helt enkelt 'supa, festa'. Att dryckerna sedan kan stimulera till livlig debatt är en helt annan sak.

TULIPANAROS

Tulipanos är en liten reklam- och kommunikationsbyrå i Täby, norr om Stockholm, som med lika delar lust och allvar gör reklam som sticker ut på ett sätt som våra kunder har anledning att gilla. Ett viktigt verktyg i det arbetet är välskrivna texter och god språkbehandling – tillika ämnet för byråns månadsbrev.

ORDHISTORIA

Såpopera är svenskans översättning av det amerikanska *soap opera*. Återspeglar namnet det slippriga innehållet? Nej, förklaringen är en annan. På 30-talet brukade tvål- och tvättmedelstillverkare i USA, t ex Procter & Gamble, finansiera melodramatiska radioföljetonger riktade till landets hemmafruar. Syftet var krasst kommersiellt: att marknadsföra sina tvålprodukter hos målgruppen. Det var dessa radioshower som först kallades *soap operas* innan underhållningen flyttade över till TV.